

BẮC GIANG: HIỆU QUẢ TỪ MỘT DỰ ÁN NÔNG THÔN MIỀN NÚI

NGUYỄN VĂN SINH

Giám đốc Công ty Cổ phần dược phẩm Bắc Giang

Nhằm khai thác tốt tiềm năng, lợi thế sẵn có của địa phương, hình thành vùng trồng dược liệu địa liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO, cung cấp nguồn dược liệu chất lượng cao phục vụ nhu cầu sử dụng trong nước và xuất khẩu, Công ty Cổ phần dược phẩm Bắc Giang đã đề xuất và được Bộ Khoa học và Công nghệ (KH&CN) phê duyệt thực hiện dự án “Ứng dụng tiến bộ KH&CN trong trồng trọt và chế biến dược liệu địa liền ở Bắc Giang”. Sau 2 năm thực hiện, dự án đã hoàn thành các mục tiêu đề ra, mang lại hiệu quả kinh tế - xã hội thiết thực cho địa phương.

Địa liền (*Kaempferia galanga* L.) là loài cây ưa ẩm (nhưng không chịu úng), hơi chịu bóng, cây sinh trưởng vào mùa hè và lụi vào mùa đông, thích hợp với nhiều loại đất khác nhau như đất phù sa, đất pha cát... Ở Việt Nam, địa liền được trồng ở nhiều tỉnh như: Bắc Giang, Hưng Yên, Thái Bình, Quảng Ninh. Dược liệu địa liền được bán trên thị trường bao gồm cả dược liệu tươi và khô, tùy thuộc vào nhu cầu của người mua. Theo các nghiên cứu gần đây, địa liền có tác dụng chữa lạnh, đau ngực, bụng, đau răng, làm thuốc trợ giúp tiêu hoá (giúp ăn ngon, chóng tiêu). Ngoài ra, địa liền có thể dùng làm thuốc xông, ngâm rượu xoa bóp chữa tê phù, tê thấp, nhức đầu, đau nhức cơ thể...

Địa liền là một trong những loài dược liệu được trồng khá lâu ở Bắc Giang, tuy nhiên, việc trồng địa liền của người dân trong tỉnh còn mang tính nhỏ lẻ, tự phát (chủ yếu là theo nhu cầu thu mua của tư thương để xuất khẩu sang Trung Quốc theo đường tiểu ngạch), chưa có quy hoạch vùng trồng. Đặc biệt, người dân trồng, khai thác, sơ chế địa liền theo kinh nghiệm là chính, việc áp dụng tiến bộ kỹ thuật còn hạn chế, dẫn đến năng suất, chất lượng sản phẩm không cao, hiệu quả kinh tế thấp... Để khai thác hết tiềm năng, lợi thế của địa phương, hình thành vùng trồng dược liệu địa liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO (thực hành tốt trồng trọt và thu hái cây thuốc) nhằm tạo ra nguồn dược liệu chất lượng cao phục vụ nhu cầu sử dụng trong nước và xuất khẩu, Công ty Cổ phần dược phẩm Bắc Giang đã đề xuất và được Bộ KH&CN phê duyệt thực hiện dự án “Ứng dụng tiến bộ KH&CN trong

trồng trọt và chế biến dược liệu địa liền ở Bắc Giang” thuộc Chương trình hỗ trợ ứng dụng và chuyển giao tiến bộ KH&CN phục vụ phát triển kinh tế - xã hội nông thôn và miền núi giai đoạn 2011-2015 (Chương trình nông thôn miền núi). Thành công của dự án không chỉ góp phần hình thành vùng trồng dược liệu địa liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO mà còn huy động được nguồn lực xã hội tham gia vào sản xuất.

Kết quả thực hiện dự án

Về chuyển giao công nghệ

Bên cạnh việc phối hợp chặt chẽ với cơ quan chuyển giao công nghệ (Viện Dược liệu) trong việc đào tạo cán bộ kỹ thuật, cơ quan chủ trì còn tổ chức cho các cán bộ tham gia dự án đi tham quan thực tế, trao đổi kinh nghiệm tại một số vùng trồng dược liệu địa liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO trong nước để tạo điều kiện nâng cao kỹ năng, tiến tới làm chủ các công nghệ được chuyển giao. Kết quả, các cán bộ kỹ thuật của Công ty đã làm chủ được các quy trình từ khâu sản xuất giống, trồng, chăm sóc, phòng trừ sâu bệnh và thu hoạch; xử lý bảo quản địa liền tươi sau thu hoạch; chế biến địa liền bằng sấy thủ công, sấy bằng lò công nghiệp; phân loại, đóng gói và bảo quản.

Bên cạnh đó, cơ quan chủ trì đã phối hợp với chính quyền địa phương, cơ quan chuyển giao công nghệ mở 5 lớp tập huấn tại 5 huyện cho hàng trăm lượt người dân về kỹ thuật trồng, chăm sóc, thu hái, sơ chế và bảo quản địa

liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO. Việc tập huấn diễn ra trực tiếp tại hiện trường theo phương pháp “cầm tay chỉ việc”. Đây là phương pháp tập huấn phù hợp, đem lại hiệu quả cao đối với những người dân đã quen với phương thức sản xuất truyền thống. Ngoài hình thức đào tạo, chuyển giao trực tiếp, cơ quan chủ trì còn tiến hành giới thiệu kỹ thuật sản xuất địa liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO đến người dân bằng hình thức in tờ rơi, tổ chức các hội nghị đầu bờ. Đồng thời, thông qua các cơ quan thông tấn báo chí xây dựng các phóng sự truyền hình, bài viết tuyên truyền về quy trình kỹ thuật, giới thiệu kết quả thực hiện các mô hình mẫu để người dân biết và áp dụng.

Về xây dựng mô hình

Trên cơ sở công nghệ được chuyển giao từ Viện Dược liệu, dự án đã xây dựng thành công mô hình sản xuất địa liền giống, địa liền thương phẩm và chế biến địa liền.

* *Mô hình sản xuất địa liền giống*: được thực hiện tại 5 huyện (Lạng Giang, Yên Dũng, Hiệp Hòa, Lục Nam, Việt Yên) với diện tích 5,02 ha. Kết quả dự án đã sản xuất và huy động được 264,21 tấn địa liền giống cung cấp cho trồng thương phẩm, đạt 146,8% so với kế hoạch đề ra (theo kế hoạch là 180 tấn). Giống có chất lượng tốt, đáp ứng theo tiêu chuẩn của Viện Dược liệu.

* *Mô hình trồng địa liền thương phẩm*: dự án đã trồng tổng cộng 90,3 ha mô hình địa liền thương phẩm trong 2 năm tại 5 huyện là Lạng Giang, Yên Dũng, Hiệp Hòa, Lục Nam, Việt Yên theo đúng kế hoạch đề ra. Kết quả sau 2 năm thực hiện mô hình, dự án thu được 2.454,37 tấn địa liền, đạt 102,9% so với kế hoạch. Nhờ áp dụng công nghệ thu hái chế biến đúng quy trình kỹ thuật đã giúp nâng cao được chất lượng, giá trị của địa liền (trước kia người nông dân thường thu hái địa liền vào tháng 12 theo kinh nghiệm hoặc là khi có người thu mua nên đã làm giảm chất lượng, giá trị của địa liền). Bên cạnh đó, nhờ việc trồng, chăm

Mô hình trồng địa liền thương phẩm

sóc theo đúng quy trình kỹ thuật đã giúp tiết kiệm chi phí giống, phân bón, đặc biệt là việc bón đủ, đúng liều lượng, chúng loại phân đã giúp giảm thiểu ô nhiễm môi trường so với phương pháp sản xuất truyền thống của người dân.

* *Mô hình chế biến địa liền*: được thực hiện tại các cơ sở chế biến của Công ty Cổ phần dược liệu Bắc Giang. Nguồn nguyên liệu địa liền thu được từ mô hình trồng địa liền thương phẩm và thu mua của người dân, sau khi làm sạch sẽ được thái lát bằng máy công nghiệp và đưa vào sấy theo 2 giai đoạn. Ở giai đoạn 1, địa liền được sấy bằng lò thủ công (nhiệt độ không quá 40°C) cho đến khi thủy phân đạt 18-20%. Giai đoạn 2, địa liền được sấy trong lò sấy công nghiệp ở nhiệt độ không quá 35°C cho tới khi thủy phân đạt dưới 12%. Sau 2 năm thực hiện, dự án đã chế biến được 312,5 tấn địa liền khô, vượt chỉ tiêu so với kế hoạch đề ra. Địa liền sau khi chế biến có hàm lượng tinh dầu trên 2,4%, thủy phân nhỏ hơn 12%, đáp ứng tiêu chuẩn GACP - WHO.

Hiệu quả của dự án

Sau 2 năm thực hiện, dự án đã hoàn thành tốt các mục tiêu đề ra với một số chỉ tiêu vượt kế hoạch, giúp khai thác hiệu quả tiềm năng sẵn có của địa phương, hình thành vùng trồng dược liệu địa liền theo tiêu chuẩn GACP - WHO.

Về hiệu quả kinh tế, nhờ áp dụng tốt quy trình kỹ thuật được chuyển giao, sau 2 năm thực hiện dự án đạt doanh thu hơn 23,31 tỷ đồng, bình quân đạt hơn 244,39 triệu đồng/ha, lợi nhuận thu được cao gấp gần 1,5- 2 lần so với lợi nhuận từ trồng lúa và hoa màu khác.

Đặc biệt, dự án có tính lan tỏa rất tốt do đã chứng minh được hiệu quả kinh tế của nó. Doanh nghiệp đã ký hợp đồng cam kết thu mua toàn bộ sản phẩm địa liền tươi của người dân với giá dự kiến là 7.000 đồng/kg (nếu giá trên thị trường dưới 7.000 đồng/kg, Công ty sẽ thu mua cho người dân theo giá cam kết là 7.000 đồng/kg, nếu giá thị trường cao hơn 7.000 đồng/kg, Công ty sẽ mua cho người dân theo giá thị trường trừ lùi không quá 10% cho phần vượt quá). Chính vì vậy, người dân đã nhiệt tình hưởng ứng và tham gia (hơn 1.300 hộ dân), giải quyết việc làm cho lực lượng lao động nông nhân với thu nhập gần 3 triệu đồng/tháng. Dự án thực sự làm điểm sáng, góp phần giải quyết lao động nông nhân, tạo việc làm và thu nhập ổn định cho người dân cũng như đem lại hiệu quả kinh tế cao cho doanh nghiệp.